

ACADEMIA ROMÂNĂ

DISCURSURI DE RECEPȚIUNE

XXXII.

BOGDAN PETRICEICU-HASDEU

DISCURS ROSTIT LA 13 MAIU (26 IUNIE) 1909

DE

NICOLAE GANE

CU RĂSPUNS DE

IACOB C. NEGRUZZI

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE «CAROL GÖBL» S-SOR ION ST. RASIDESCU
16, STRADA DOAMNEI, 16

1909.

11697

ACADEMIA ROMÂNĂ

UNIVERSITATEA
BUCUREȘTI

1909

DISCURSURI DE RECEPȚIUNE

XXXII.

272715

BOGDAN PETRICEICU-HASDEU

DISCURS ROSTIT LA 13 MAIU (26 IUNIE) 1909

DE

NICOLAE GANE

CU RĂSPUNS DE

IACOB C. NEGRUZZI

Donațiunea

16291

BUCUREȘTI

INST. DE ARTE GRAFICE «CAROL GÖBL» S^{SOR} ION ST. RASIDESCU

16, STRADA DOAMNEI, 16

1909.

24.483

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

BUCUREȘTI

COTA

11697

1961

B.C.U. Bucuresti

C16291

Stimați Colegi,

Rog să mă iertați dacă veți observa că glasul meu tremură rostind această cuvântare.

Mă aflu sub stăpânirea unei îndoite emoțiuni : întâiu, de a vorbi pentru prima oară în fața acestui înalt Areopag, și al doilea, de a mă fi încumătat să vorbesc despre Hasdeu, un urieș a cărui enormă activitate în domeniul cugetării nu poate fi restrânsă în marginile unui discurs.

Exprimându-vă deci, stimați Colegi, adânca mea recunoștință pentru distinsa onoare ce mi-ați făcut de a mă primi în mijlocul D-voastre, îmi îndeplinesc cu sfială anevoioasa sarcină ce mi-am luat de a împrăști în memoria D-voastre silueta marelui răposat care a fost fără îndoială una din podoabele Academiei.

Nu am trebuință să fac o lungă descriere biografică despre dânsul.

Cine n'a cunoscut pe Hasdeu?

Cine n'a auzit de numele lui care a răsbătut în toate țerile unde răsună graiul românesc?

Originar din Basarabia, el aparține unei vechi familii încuscite cu familia Petriceicu care a domnit odinioară în Moldova. Părintele său, Alexandru Hasdeu, om de o mare erudițiune, a fost numit membru al *Societății Academice Române* în 1867, adecă chiar la înființarea ei, însă nu a luat niciodată parte la ședințele acestei societăți.

Fiul său, Bogdan Petriceicu Hasdeu, marele nostru dispărut, și-a făcut studiile la Charkof, a servit câtva timp în armata rusească și când Tratatul de Paris ne-a retrocedat o parte din Basarabia, el stabilit fiind în Cahul, a optat pentru România, patria mămă.

Astfel pe lângă o achizițiune teritorială am avut norocul să facem și achizițiunea lui Hasdeu, într'o epocă când în țările noastre despărțite eră totul de făcut.

Dacă însă prin un concurs de împrejurări neatârdate de voința noastră am repierdut Basarabia, ne-a rămas totuș Hasdeu care prin multele și eminentele sale însușiri a ridicat sus nivelul cultural al țerii.

Decum a pus piciorul pe pământul mumei patriei, o transformare s'a făcut în sufletul său.

Văzându-se în țara binecuvântată a Moldovei, apărută și păstrată cu atâtea jertfe de muncă și de sânge de strămoșii noștri și ai lui; simțindu-se încălzit de soarele libertății, sub razele căruia putea cugeta, scrie și vorbi în deplină siguranță;

pătruns de frumusețea câmpiilor, a codrilor și a munților noștri, precum și de entuziasmul cald al poporului care în acel timp de lupte mari pentru *Unire* eră tocmai în paroxismul frigurilor renașterii naționale, Hasdeu primi botezul patriotismului și din acel moment toate facultățile lui intelectuale au fost închinete adevăratei lui patrii de care îl legă vocea sângelui.

Aici el a ocupat rând pe rând diferite funcții: judecător la Tribunalul de Cahul (1857), profesor de istorie la Liceul din Iași și bibliotecar al Universității; iar în București unde s'a stabilit în urmă definitiv, a reprezentat județul Cahul ca deputat timp de trei ani (1867—1870) și în fine a fost numit Director general al Arhivelor Statului și membru în Consiliul permanent pe lângă Ministerul Cultelor și al Instrucțiunii publice.

În vederea vastelor sale cunoștințe limbistice s'a fundat anume pentru dânsul la Universitatea din Capitală o catedră de filologie comparată, pe care a ocupat-o până aproape de sfârșitul vieții sale și în fine ca încoronare a carierei sale literare și științifice a fost ales membru al Academiei Române unde a lucrat cu neobosită activitate timp de 30 ani.

A mai fost numit membru onorific al Academiei imperiale de științe din Petersburg, al Academiei literare sârbești din Belgrad și al Societății limbistice din Paris.

Căsătorit cu o Româncă din Transilvania, el a avut ca unic copil o fiică *IULIA*, înzestrată de natură cu frumoase daruri intelectuale, dar care din nefericire a murit în floarea tinereței lăsând pe părintele ei nemângâiat.

Stimați Colegi,

Sunt 40 de ani aproape, de când am avut fericita ocazie să fac cunoștința lui Hasdeu. De cum l-am văzut pentru prima oară, figura lui de filozof antic mi-a impus.

Avea un chip caracteristic care se deosebiă dintre o mie. O frunte ca o cupolă puternic desfășurată, în dosul căreia furnicau gândurile; niște ochi vii, plini de lumină și de autoritate, de sub genele cărora izvorau săgeți de ironie, un glas inciziv, tăietor, înaintea căruia te simțiai desarmat, așa eră Hasdeu, om de o frumusețe bărbătească sculpturală, care se impunea privirilor și te făcea, când îl vedeai, să zici: «iată un cap care știe multe».

Și în adevăr știă multe.

El eră o natură foarte bogată și complexă, înzestrată cu aptitudini multe și diverse, dintre cari unele fără nici un fel de asemănare sau afinitate între ele.

Astfel eră în acelaș timp dramaturg, poet liric și satiric, filolog, istoric și filozof-spiritist, specialități cari de obicei se exclud unele pe altele și cari cu greu se pot întruni într'un singur om.

Dânsul, ca să zic așa, strălucia, radiă lumină în diferite direcții întocmai ca diamantul cu mai multe fețe. El înfățișă problema psihică cea mai complicată și mai grea de rezolvit, căci deși fire cercetătoare și spirit analitic în primul loc, care nu admitea nimic fără prealabil examen, avea totuș într'un colț al sufletului său o mare doză de misticism.

În studiile sale pur istorice, eră în acelaș timp poet, așa că din astă cauză imaginațiunea sa aprinsă și veșnic însetată de descoperiri nouă s'alunecă uneori peste limitele adevărului științific. De

altfel el însuș a recunoscut lupta ce adeseori se petreceă în el între sentiment și rațiune prin cuvintele :

«Zicând aceasta, iată cum eu însumi ca Român simțesc o caldă emoțiune. A o birui deplin, a o supune rațiunii celei reci fără a scoate măcar un suspin de protestare, e anevoie».

Vrea să zică nu totdeauna și nu ușor rațiunea rece biruie în el elementul pasional.

Cu toate aceste neajunsuri la cari îl conducea temperamentul său de artist impulsiv, el a produs o mișcare enormă în domeniul istoriei și al filologiei, tocmai prin metoda analitică ce a căutat să o introducă pretutindenea. Dânsul a pus în lumină nenumărate documente până la el neștiute, culese din arhivele diferitelor țeri ce a cutreerat, dânsul a infiltrat în generațiunea contemporană lui și în aceea care l-a urmat dragostea investigațiunilor, dorul de a descoperi tainele trecutului nostru istoric, tendința de a urmări și explica pas cu pas pe baze raționale înlănțuirea evenimentelor, într'un cuvânt dânsul a deschis o eră nouă, a făcut școală, așa că impulsivitatea fiind dată, avem acum la îndemână un material imens și un pământ frământat gata care a dat, sub mâna harnică și răscolitoare a specialiștilor istorici de astăzi, roadele cele mai folositoare.

Imi este cu neputință să înșir aici toate scrierile izvorite din pana lui Hasdeu și să fac o dare de seamă măcar cât de restrânsă despre conținutul lor, căci ar fi să depășesc mult limitele permise ale cuvântării mele. Aceste scrieri, cari toate poartă mai mult sau mai puțin pecetea geniului său, sunt atât de numeroase și atât de variate, încât numai cetind lista lor te cuprinde mirarea cum a putut fi de ajuns o viață de om pentru o operă așa de întinsă. E în adevăr ceva neînchipuit cât capital de muncă, de energie, de erudițiune a trebuit să cheltuească el, pentru ca să încheie în spațiul unei vieți un șir de atâtea mari lucrări.

Mă voiu mărgini deci să citez din domeniul literaturii: *Micuța*, trei zile și trei nopți din viața unui student, nuvelă satirică ;

Domnița Ruxanda, dramă în proză.

Schylock, Gobseck și Moise, studiu literar din care reiese viu și puternic spiritul său naționalist.

Răsvan și Vidra, dramă istorică în versuri ; un volum de *poezii* și *Trei crai dela Răsărit*, comedie în două acte.

Răsvan și Vidra a avut cu deosebire un succes imens, căci volumul a ajuns la a patra ediție, iar drama este și astăzi de actualitate. Oricât de întemeiate ar fi părerile emise de d-l Petru Carp în tinerețea sa despre această lucrare și oricâte greșeli de ritm a găsit în aproape 2.000 de versuri ale lui Hasdeu, Răsvan și Vidra este și rămâne cea mai însemnată operă dramatică din câte s'au scris înaintea ei și dintre multe altele câte s'au scris în urmă.

În domeniul istoriei avem de semnalat *Arhiva Istorică*, o publicațiune periodică săptămânală apărută în București dela 1865—1867 în trei volume mari sub auspiciile Ministeriilor de Justiție și de Instrucțiune publică. Această publicațiune cuprinde o bogată adunare de documente cu explicarea lor, izvoare prețioase pentru stabilirea a o sumă de fapte până atunci necunoscute sau rău cunoscute din trecutul vieții noastre naționale.

Avem vieța și scrierile lui *Luca Stroici*, un volum.

Avem istoria lui *Ioan Vodă cel cumplit*, care prin frumusețea stilului și descrierea colorată a evenimentelor te farmecă de par'că ai crede că nu e o istorie adevărată, ci un poem eroic.

Avem *Columna lui Traian*, revistă lunară de istorie, filologie și psihologie poporană, apărută în mai multe volume.

Avem *Zina-Filma*, Goții și Gepizii în Dacia, studiu istoric-lingvistic.

Avem apoi de înregistrat o lucrare gigantică, *Istoria critică a Românilor*, publicată în 1873—1875, în două mari volume, lucrare care n'are decât un cusur, că nu e isprăvită. Însă el s'a temut că scurtimea vieții nu-i va da răgaz să ducă opera până la sfârșit, căci iată ce zice în prefața cărții :

«Mi-am înțeles misiunea pe o scară colosală.

«Tot ce ne îngrozește este ca nu cumvâ munca și voința să fie «covârșite prin sărăcia puterii. Cine știe dacă Meșterul Manole nu «va cădea de pe schele».

Și în adevăr nu i-a fost dat să isprăvească această monumentală lucrare.

Totuș câte orizonuri nouă n'a deschis acest studiu, primul care s'a făcut pe asemenea bază și în așa proporțiuni, câte probleme n'a rezolvit și cât material n'a pus la îndemâna urmașilor lui pentru a împrăștiă lumina în multe părți întunecoase ale istoriei noastre. Este o adevărată pierdere pentru tezaurul nostru științific, că Istoria critică a Românilor n'a putut fi isprăvită, precum n'a fost isprăvite mai multe alte mari opere începute de el.

Deprins a îmbrățișă larg, a vedea mare, dânsul pe lângă că concepea lucrări prea vaste, de multe ori peste sfera puterilor omenesti, apoi, împins de temperamentul său de poet, se lăsă ușor ademenit de diferite alte întreprinderi cari îl atrăgeau prin nou-tatea lor.

Aș putea să-l compar cu un vultur iubitor de culmile cele mai înalte și mai amețitoare, dar care saltă mereu de pe o culme pe alta, în doru-i nepotolit de a căută nouă perspective și nouă emoțiuni.

În domeniul filologiei avem:

Principii pe filologie comparativă ariero-europee, un volum cu aplicațiuni la istoria limbii române.

Avem *Cuvinte den bătrâni*, operă însemnată, compusă din două volume dintre cari cel dintâiu statornicește limba română vorbită între anii 1550 și 1600, studiu paleografic-limbistic de o mare erudițiune, bazat pe o bogată culegere de texte românești și notițe istorice și însoțit cu observațiuni filologice de *Hugo Schuchardt*; iar volumul al doilea cuprinde un studiu comparativ al cărților populare române din secolul XVI în raport cu limba populară vorbită.

Ambele aceste volume sunt de o mare valoare și indispensabile pentru oricine se ocupă cu studiul limbii și istoriei noastre.

Apoi ce să mai zicem de *Etymologicum magnum Romaniae*, iarăș două mari tomuri, lucrare nu mai puțin importantă, întreprinsă după inițiativa luată de M. S. Regele. Însă prin desfășurarea ce i-a dat, consultând atâtea texte din autori români și străini pentru

a statorniciei etimologia fiecărui cuvânt, de sigur i-ar fi trebuit lui Hasdeu mai multe vieți pentru a o isprăvi.

Trebue de asemenea să menționez și un tratat al său de filozofie spiritistă intitulat:

Sic Cogito. Ce e viața? Ce e moartea? Ce e omul?

Aceste mari probleme ale existenței omenesti, rămase până acum nedeslegate, își vor găsi cu timpul, crede el, explicarea în știința spiritistă. Universul, așa cum este plăsmuit, are taine pe cari noi nu le cunoaștem și în sânul lui se petrec fenomene cari scapă puterii de percepere a simțurilor noastre. Dar lumea mereu evoluează și se perfecționează.

Astfel, zice el, omul întrupat precum este astăzi nu poate fi ultimul cuvânt al creațiunii; căci după chiar teoria darviniană în deobște admisă, toate ființele, începând dela cele neorganice, brute până la cele organice cu viața proprie, formează un lanț cu atâtea verigi câte specii sunt și cari merg mereu transformându-se până la om, culmea desvoltării organice pe pământ.

Apoi de ce adecă lanțul s'ar opri aicea, adaoage el, și n'ar există între om și Dumnezeu alte ființe intermediare, neîntrupate, superioare omului? De ce lanțul care merge în jos până la infinit n'ar merge și în sus tot până la infinit, adecă până la ființa supremă, Dumnezeu?..

Aceste puncte de întrebări el le discută după datele științei spiritiste care este în acelaș timp și o știință experimentală și ajunge la convingerea că există *Dumnezeu*, creatorul marelui univers, că există *suflet nemuritor*, că există un *legământ* între cei plecați de pe pământ și cei rămași încă în viață.

Știința spiritistă, deși încă în fașă și privită cu multă nencredere de o mare parte din lumea cultă, este dealtminterea, adaoage el, în deplină concordanță cu învățăturile moralei și cu preceptele tuturor religiunilor.

Cu aceste studii și-a încheiat el cariera de om învățat; aceste au fost, precum a spus stimatul nostru coleg d-l Onciul în fața

mormântului ilustrului răposat, ultima fază de manifestare a spiritului său complex și vast.

M'am oprit numai la aceste câteva scrieri cari pun mai mult în relief firea bogată a lui Hasdeu, căci dacă dânsul n'ar fi scris decât acestea, încă ar fi fost de ajuns să merite titlul de *colos* ce i l-a dat Conte *Angelo de Gubernatis*.

Aici e locul să adaug că pe lângă inteligența scânteietoare ce se revărsa din ochii, vorbele și scrierile lui și pe lângă vasta cultură enciclopedică ce o posedă într'un grad mai înalt decât mulți dintre contemporanii lui, el posedă în mare doză și *nota ironică* pe care o întrebuiștea adeseori în contra adversarilor lui prin ziarul său umoristic *Satirul*. Toți se temeau de ascuțișul sarcasmelor lui.

Astfel îmi aduc aminte cu multă plăcere de un episod din viața literară a cercului *Junimii* din Iași și a lui Hasdeu din București, zic cu multă plăcere, căci se raportă la o epocă depărtată și frumoasă, pe când toți membrii Junimii, între cari mă număram și eu, eram în primăvara vieții și lucram la susținerea *Convorbirilor* cu un entuziasm ce este dat numai tinerețelor să-l aibă.

Aici să-mi fie permis să fac o mică digresiune, căci epoca aceea de încordată muncă are importanța sa în istoria literaturii noastre și merită oarecare desfășurare.

Este aproape o jumătate de secol (ce departe suntem de acele timpuri) când un mănunchiu de tineri iubitori de literatură se adunau în Iași, de obicei Sâmbetele, rând pe rând la domnii Maiorescu, Iacob Negruzzi și Pogor, unde se discutau numai și numai chestiuni literare și științifice. Ceeace legă mai mult la început pe acești tineri, eră prietenia personală dintre dânsii și dragostea lor pentru ocupațiuni mai estetice.

Numărul lor a crescut repede, așa că această grupare a simțit nevoia de a-și crea un organ de publicitate și a se constitui într'o societate literară regulată cu numele *Junimea*.

Caracteristic însă este că acea societate a dus o viață de treizeci de ani și mai bine fără statute, președinte, vicepreședinți și secretari, sau mai drept vorbind cu un statut *sui generis*, care se

alcătuiă dintr'un singur articol, și acela nescris: *Intră cine vrea, rămâne cine poate*. Iar în anul 1867, când s'a înființat revista literară a cărei aniversare de 40 de ani s'a sărbătorit acum doi ani, nimeni nu s'a gândit că dânsa va ajunge să fie decanul tuturor ziarelor și revistelor din țară.

În mijlocul unei veselii generale ea a fost botezată cu numele modest de *Convorbiri Literare*, care i-a adus noroc, căci iat'o acuma ajunsă la adânci bătrânețe.

Și Doamne, ce îndemână ne eră fiecăruia la seratele săptămânale ale Junimii, unde domniă spiritul de colegialitate cel mai curat, unde politica eră cu desăvârșire exclusă, unde critica eră liberă dar totdeauna dreaptă și fără patimă și unde ne simțiam într'o atmosferă cu totul senină, neatinsă de grijile și nevoile vieții zilnice.

Acele timpuri de mult asfințite, dimpreună cu soarele tinereței noastre, nu le vom uită niciodată, căci ele au avut și au încă și acuma o înrăurire hotăritoare asupra activității fiecăruia dintre noi.

Din contactul ce am avut unii cu alții ne-am molipsit de dragostea de muncă și ne-am deprins fiecare după putere să tragem brazde în ogorul înțelenit al literaturii noastre naționale.

A fost un îmbold la lucru cum nu s'a mai văzut.

A fost o perioadă de adevărată reînviere literară, căci în acest mijloc prielnic s'au născut și s'au dezvoltat talente cari în alte împrejurări cine știe dacă nu ar fi rămas pierdute. Iar că brazdele trase de cercul Convorbirilor în răstimp de 42 de ani au dat roade folositoare, aceasta astăzi nu se mai poate tăgădui, dovadă că mai toți membrii din zisa societate, cari se găsesc astăzi în viață, au meritat onoarea să fie rând pe rând primiți sub cupola onoratei Academii, iar dintre cei morți, cine ar fi putut să declare nevrednici de această înaltă distincțiune pe un Eminescu, un Creangă, un Conta și poate și alții?

Fiind însă că Convorbirile inaugurasă atunci pentru întâiaș dată o eră de critică severă dar dreaptă în contra producțiunilor rele și a falșelor talente, și-a atras dela început chiar un număr însemnat de dușmani, între cari în primul loc figură *Revista Contim-*

porană din București cu Hasdeu în frunte. După o serie de articole de polemică literară, susținută cu multă aprindere de o parte și de alta, polemică care a pasionat publicul cetitor și l-a împărțit în două tabere, Hasdeu, marele nostru adversar care avea ferma convingere, după nu știu ce informațiuni greșite și răuvoitoare, că cei dela *Convorbiri* sunt niște analfabeți lipsiți de sentimentul patriotic, a jurat să o dovedească aceasta și să-i desființeze.

Astfel a pus prinsoare cu un prieten al său că *Convorbirile* vor publica o poezie proastă, care pe lângă altele va conține o ironie amară la adresa *Junimii*. Intr'adevăr a trimis la redacția *Convorbirilor* o poezie intitulată «*La noi e putred mărul*» cu aluziuni la mișcarea literară de atunci, iscălită P. A. Călescu, cu alte cuvinte *Păcălescu*, și cu acrostihul *Convorbiri Literare*. Acolo, în lipsa Domnului Iacob Negruzzi din Iași și fără a se băga de samă atât la acrostih cât și la iscălitură, s'a publicat poezia în coloanele *Convorbirilor*, ba încă cu înlocuirea cuvântului *virgină* în *fecioară*, ceea ce a agravat acrostihul prefăcându-l în *Conforbiri* în loc de *Convorbiri*. Această nenorocită îndreptare, care a schimbat pe *V* în *F* tocmai pentru a da versului o culoare mai românească neaoșă, a dat prilej celor dela *Contemporana*, cari ne acuzau între altele și de germanofilism, să zică că însuș hazardul a complotat în contra noastră dând pe față tendințele noastre neromânești.

A fost atunci un mare chef la redacția *Revistei Contemporane* și o adevărată consternație la *Convorbiri*; și deși colegul nostru Iacob Negruzzi, Directorul *Convorbirilor* de atunci, nu avea nici o vină personală în acest regretabil incident, totuș a fost 24 oare cel mai nemângâiat dintre directorii revistelor din țară.

Putem să o mărturisim aceasta acum cu toată voia bună ce ne-o redă timpul care șterge totul, până și amintirea celor mai neplăcute momente din viața noastră.

Medalia însă are două fețe, și fiindcă în fond dreptatea eră în partea *Convorbirilor*, această revistă a avut satisfacțiunea să se vadă deplin răsunată.

A văzut după scurt timp *Revista Contimporană*, apriga sa adversară, dându-și sufletul, pe când *Convorbirile* trăesc și astăzi, și ce e mai mult, a văzut pe însuș Hasdeu figurând cu cinste în rândurile scriitorilor dela *Convorbiri* și asistând la ședințele săptămânale ce se țineau în București la domnii Maiorescu și Negruzzi, ba încă a avut deosebita plăcere să-l vadă colaborând în coloanele ei în Octomvrie 1884, când a publicat o poezie intitulată *Zilele babei*, și în Iulie 1885, când a publicat cuvântul *Așă*, extras din *Magnum Etymologicum*, la care ocazie redacția *Convorbirilor* a inserat în josul articolului următoarea notiță :

«D-l B. P. Hasdeu ne-a comunicat acest interesant specimen din «marele dicționar etimologic român ce lucrează, specimen despre «care vorbisem în No. 1 al *Convorbirilor Literare* a. c. (1885), «și-i deschidem cu plăcere coloanele revistei noastre păstrând după «dorința autorului ortografia întocmai».

Mărul nu mai eră putred.

Este bine înțeles că revenirea lui Hasdeu la sentimente prietenești pentru gruparea dela *Convorbiri* nu-i poate fi imputată ca o slăbiciune; din contră, trebuie să o considerăm ca o dovadă despre rectitudinea judecății sale în materie literară și științifică, unde animizitățile personale n'au loc și unde discuțiunile cată să aibă adevărul la bază și să-și păstreze caracterul lor de pură obiectivitate.

De altfel Hasdeu a schimbat de mai multe ori de sentimente în privința *Convorbirilor*. Iritabil, ca ori ce fire de artist, și supus impresiunii momentului, el ușor se supără și tot așa de ușor se împacă. În fond el nu eră om păstrător de uri îndelungate.

Cu această ocazie trebuie să recunosc că dacă în sânul cercului *Convorbirilor* s'a născut acum 42 de ani un curent sănătos pentru cultivarea literelor și artelor române, acest curent s'a repercutat în toate unghiurile țerii și a deșteptat în inima tinerimii de atunci dragostea pentru munca literară, așa că *Convorbirile* s'au susținut ani de zile nu numai cu producțiunile membrilor din jurul ei, ci și cu o mulțime de alte lucrări ce-i veniau din diferitele părți locuite de Români.

Apoi rând pe rând au început a se forma și în alte orașe cercuri literare, dintre cari unele chiar fără simpatii pentru *Convorbiri*, dar totuș foarte utile, căci din ciocnirea ideilor răsăriă scânteia adevărului și fiecare scriitor știindu-se supravegheat, controlat, își îngrijă mai bine lucrarea și nu se alunecă să braconeze în codrii literaturii ca în pământul nimănu.

Exemplele bune au totdeauna o înrăurire binefăcătoare.

Astfel a prins lumea a se îndulci de frumusețea poeziilor, legendelor și poveștilor noastre populare, a rășfoi cu interes cronicile și documentele vechi colbăite de veacuri, pentru a scoate la lumină istoria neamului nostru, pe care multă lume dela noi, și încă din cea pretinsă civilizată, o cunoștea mai puțin decât pe a Franței și a Germaniei.

Limba noastră strămoșească, desgrăpată încă de Vasile Alecsandri ca o comoară ascunsă dela vetrele țaranilor și adusă la cinste în palatele bogătașilor, a fost încet, încet frământată, subțiată, îmbogățită, așa că acuma, putem zice, e destul de fină și de mlădiosă pentru a exprima orice nuanță a gândirii și a simțirii.

Iar din toată această fiertură a intelectualității noastre românești a ieșit o pleiadă de poeți, noveliști, romanțieri, dramaturgi, istorici, filologi, etc., născători de opere de valoare ce vor trăi, precum și un mare număr de reviste, poate prea mare, pentru puterea de mistuire a publicului cetitor de astăzi; dar oricum fie, ele sunt semnul îmbucurător al progresului realizat, și chiar dacă unele nu sunt tocmai temeinic înființate și nu corespund scopului, totuș din numărul cel mare selecțiunea se va face dela sine și cultura generală nu va rămânea în pagubă.

În tot cazul s'au trecut vremile acele înapoiate, pe când în toată Țara-Românească nu eră nici o revistă sau abiă una singură, și aceea cu vieață șubredă și scrisă într'o limbă care astăzi nu s'ar mai putea ceti.

Acest vederat progres se datorește în bună parte mișcării dela 1867, care ne-a scos din starea de stagnațiune în care lăncezisem mai bine de 15 ani.

A fost în adevăr înainte de 1867 o perioadă de amorțire intelectuală care se explică prin faptul că mai toți vechii scriitori ajunseser în faza neproductivă a bătrâneței, iar alții noi n'au putut ieși la iveală din cauza neconținutelor tulburări ce au sguudit Statul nostru și au absorbit toată activitatea și puterea de muncă a poporului. Astfel abia scăpați de ocupațiunea rusească și de cea austriacă am și intrat în vâlmășagul marilor lupte pentru *Unire*, lupte memorabile, unice în istoria noastră, apoi am trecut prin două cămăcării provizorii, prin două alegeri pentru Divanul ad-hoc și prin o perioadă de șapte ani de domnie a lui *Cuza Vodă*, primul Domn ales din libera voință a poporului.

În scurta lui domnie însă spiritul public a fost mereu atras și stăpânit de marile reforme politice și sociale ce erau la ordinea zilei și cari au pus bazele României moderne.

Negreșit că în acest interval, când însuș existența țerii eră în joc, când creierul poporului eră preocupat numai și numai de grija constituirii Statului român, toate talentele destoinice nu puteau să aibă răgazul și liniștea sufletească necesară pentru a se deda la îndeletnicirea recreativă a artelor și literelor.

Talentele se produc și se dezvoltă numai când sunt la adăpost de vicisitudinile zilei de mâine.

Dar la 1867, când *Unirea* eră definitiv cucerită, când steaua bună a țerii ne-a ajutat să dobândim pe tron o Dinastie străină ereditară conform dorinței Divanurilor ad-hoc, când în sfârșit am căpălat încrederea că, ieșiți din frământările periculoase, suntem singuri stăpâni pe soarta noastră, atunci eră tocmai momentul psihologic ca mișcarea literară oprită în loc de mai mulți ani să iea un nou sbor.

Așa dar paralel cu renașterea politică s'a produs și renașterea literară.

Atunci, ca o necesitate a timpului, s'a înființat revista *Convorbirile*, care a devenit repede organul de manifestare a tuturor cugetărilor, simțirilor, impresiunilor îmmagazinate în acele timpuri de cumpănă.

A fost ca un fenomen de adevărată descărcare electrică, ca o ploaie roditoare ce s'a revărsat peste câmpul părăginit și de aceea revista *Convorbirile* s'a născut atunci cu o putere de viață capabilă de a o face să se strecoare prin toate greutățile unui răstimp de 42 ani, și să ajungă acum la bătrânețe încă în bună sănătate.

Apoi ceea ce a dat *Convorbirilor* acea deosebită trăinicie, a fost nu numai împrejurările favorabile în cari s'a născut, ci și avântul scriitorilor de atunci, cari neinfluențați de nici un scop egoistic s'au devotat intereselor culturale ale neamului și prin o statornicie de muncă ce nu are exemplu, au lucrat mereu și fără preget la sporirea avutului nostru literar și științific.

Astăzi, fără lipsă de modestie, putem să ne prezentăm înaintea străinătății cu un stoc cultural considerabil, ca un popor ieșit din vârsta copilăriei și să revendicăm rangul ce ni se cuvine între popoarele civilizate.

De unde cu jumătate secol înainte, străinătatea abia dacă cunoștea situațiunea noastră geografică și etnică, dar despre starea noastră culturală nici idee nu avea, astăzi vedem cu satisfacțiune cum multe, foarte multe din scrierile autorilor noștri sunt traduse în limbile moderne cele mai răspândite, ceea ce probează evident că dacă aceste scrieri au meritat osteneala unei traduceri, au trebuit să aibă o reală valoare.

Unul dintre marii plămăditori ai limbii și descoperitori de comori istorice, ieșit la suprafață în acest proces de fermentare al intelectualității noastre, a fost fără îndoială Hasdeu care, deși nu plutiă în sfera de activitate a *Convorbirilor Literare*, dar în ogorul în care a lucrat a aruncat sămânță multă și roditoare și în ramura istoriei și a filologiei, cu deosebire s'a ridicat mai presus de toți predecesorii săi.

S'a zis însă de unii și alții că dânsul ar fi comis mai multe greșeli în lunga sa carieră de om de litere și de știință. Nu-mi permite cadrul restrâns al acestui discurs să enumăr și să discut aici diferitele chestiuni controversate ce au ocupat presa în acele timpuri.

Mi-ar trebui, pentru aceasta volume întregi și o competență pe care nu o posed. Hasdeu care a lucrat în toate direcțiile și a atacat toate genurile, a avut în adevăr o vieță prea mișcată, prea activă, prea plină de inovațiuni îndrăznețe, pentru ca la rândul lui să nu fi întâlnit oameni cari să-l urmărească, să-l critice și să-i găsească felurite neajunsuri în peregrinările sale istorice, filologice și literare. Intr'o grădină atât de vastă, cu flori atât de multe și variate precum a fost câmpul de muncă al lui Hasdeu, nu e exclusă posibilitatea să se găsească aici, colo câte o plantă de calitate inferioară. Dar chiar de s'a găsit, cine astăzi ar putea să-i arunce piatra?

Toți fără osebire suntem supuși greșelilor, însă nu toți avem spre compensație îndărăptul nostru o comoară intelectuală acumulată ca aceea a lui Hasdău.

Suflarea morții, perspectiva timpului au șters cu desăvârșire în ochii posterității ori ce umbră din cadrul vieții sale pământești, lăsând să se vadă numai razele luminoase ale muncii sale neântrecute, singurele cari străbat distanțele și vor străluci prin pătura vremurilor.

Hasdeu este deci și va rămâne, ori ce s'ar zice, cel mai mare istoric al generațiunii sale, căci el cel dintâiu, precum am aratat, a înțeles noua îndrumare ce trebuie să se dea istoriei care nu se cuvine să fie o simplă înșirare de fapte, ci are mai cu seamă menirea să oglindească întreaga și adevărata vieță intelectuală, economică și politică a unui popor, și să arate cauzele determinante cari au produs șirul faptelor ce închiagă istoria acelu popor.

De asemenea în ramura filologiei dânsul, prin cunoștința multor limbi străine și mai ales a tuturor dialectelor slave, precum și prin operele sale limbistice săvârșite, a ocupat cât a trăit neîntrerupt și fără contestație vârful piramidei.

Prin urmare cât va exista un neam românesc, o limbă românească și o cultură românească, Hasdeu va străluci pe cerul cultural al neamului ca un luceafăr de mărimea întâia.

Dar ceea ce înalță și mai mult această interesantă figură în închipuirea noastră și ne micșorează la înduișare, este dragostea

nemărginită ce o închinase fiicei sale Iulia. Dela moartea ei prematură, întâmplată, precum am zis, în floarea tinereței, Hasdeu n'a mai trăit o minută fără ca gândul, simțirea, visurile și toate faptele vieții sale să nu fi fost îndreptate exclusiv spre amintirea iubitei fiice. Timpul care cu aripa sa tămăduitoare îndulcește totul, lui din contra îi atârță și mai mult dragostea aceasta prelungită dincolo de mormânt, așa încât, suggestionat așa putea zice, el o simția pretutindeni ca o umbră binefăcătoare, ca o ființă ideală, îndumnezeită, ce-i întovărășia căpătâiul de noapte, îi îndulcia suferințele și-i exaltă bucuriile. În excitarea sa nervoasă, el o vede chiar aievea, îi ascultă glasul, îi urmă povețele, și astfel avea iluzia, dacă nu chiar certitudinea că ea trăește o a doua viață. Dacă în rigoismul unor materialişti neînduplecați această dragoste neobișnuită ar părea o slăbiciune, — o Doamne! ce sublimă, ce înălțitoare este totuș această slăbiciune care revarsă în mod statornic din inima îndureratului părinte o dulce poezie peste mormântul scumpei sale fiice!

Apoi dela o vreme marele Maistru al neamului, îmbătrânit, obosit, nemai având orizonuri deschise înaintea sa, s'a retras în singurătatea Carpaților, unde își zidise un castel fantastic care simbolizează toate credințele lui mistice și toată dragostea lui pentru Iulia.

Acolo, fiindu-i închise porțile viitorului, spiritul său putea în schimb să-și exploreze în liniște trecutul, o țară imensă, bogată, singura de care se mai putea bucura.

Acolo ca un geniu al pădurilor și-a trăit cele din urmă zile ce-i rezervase Dumnezeu și apoi încet, încet s'a stins, el, ultimul vlăstar al neamului său, s'a stins cum se stinge un frumos asfințit de soare, iar sufletul lui ușurat de povara pământească s'a dus să-și îmbrățișeze fiica în plaiurile nemuririi.

Cu strângere de inimă, stimați Colegi, am întreprins să vorbesc despre Hasdeu în această înaltă instituțiune de cultură. Rog deci să fiu iertat de greșelile ce voiu fi comis, căci dacă nu voiu fi fost în stare să pun în relief, cum aş fi vroit, nemuritoarea lui figură, vina este că el a fost un prea mare model pentru slabul meu penel.

Față de dânsul, de trecutul lui, de opera lui, eu, umilul său urmaș, m'am simțit intimidat, micșorat, întocmai cum s'ar simți un om în fața unui munte mare care îi dă impresia că niciodată nu-l va putea urcă.

Posteritatea însă va aprecia mai bine pe Hasdeu și-l va ridica pe pedestalul de onoare ce se cuvine unei asemenea naturi privilegiate, înzestrate cu atâtea daruri de mâna lui Dumnezeu.

Eu unul când mă uit aici împrejur în această ilustră incintă, par'că nu-mi vine a crede că Hasdeu lipsește; par'că tot îmi vine să caut pe acel scaun ros de lungă sa ședere, pe maiestuosul bătrân cu chipul de prooroc, știutor de multe lucruri din lumea aevă și poate și din alte lumi, întru atâta lipsa lui ne surprinde, întru atâta geniul are darul de a semăna cu nemurirea.

Hasdeu e dintre acele făpturi alese cari n'ar fi trebuit să moară, căci e păcat să se risipească în neant atâtea mari însușiri izvorâte din dărnicia divină.

Dar ce zic eu? Hasdeu n'a murit și nu putea să moară. Prin însăș poarta morții el a intrat în nemurire. El e mai viu decât ori când în amintirea și în inimile noastre, deoarece astăzi figura lui înseninată, desbrăcată de haina pământească, apare mai frumoasă privită prin prisma dreptei judecăți.

Numele lui va răsună deci pururea nu numai sub această strălucită cupolă, ci și în orice loc și în orice timp va trăi o gintă românească pe coaja pământului.

Și acum, stimați Colegi, dați-mi voie să-mi încheiu cuvântarea aducând prinosul meu de dragoste, admirațiune și respect umbrei marelui Basarabian care a lăsat în urmă-i un gol ce cu anevoie se va umplea, căci oameni ca Hasdeu nu se nasc în toate zilele.

RĂSPUNSUL D-LUI IACOB C. NEGRUZZI

LA

DISCURSUL DE RECEPȚIUNE AL D-LUI NICOLAE GANE.

Domnilor și stimați colegi,

Iubite coleg și vechiu amic,

Este interesant și totodată caracteristic ca înalta instituțiune de cultură, ce se numește Academia Română, să cheme succesiv, la ocuparea aceluiaș fotoliu, doi bărbați așa de deosebiți în toate privințele, cum a fost ilustrul nostru coleg Bogdan Petriceicu-Hasdeu și cum este Nicu Gane, iubitul nostru coleg actual.

Este, în adevăr, greu de închipuit un contrast mai mare decât cel ce prezintă acești doi oameni de litere.

Modul lor de a concepe lumea și vieța, felul lor de a cugeta și de a scrie, întreaga lor mentalitate, chiar și caracterul și sentimentele lor intime, sunt cele mai deosebite, chiar cele mai opuse.

Regretatul nostru confrate Hasdeu s'a încercat în toate genurile literare și s'a ilustrat ca istoric și ca filolog. El a început prin a scrie anecdote, nuvele, poezioare, un roman: Duda Mămuca și chiar câteva drame: Domnița Ruxandra, Petru Rareș. În intervale el a scris monografii istorice, ca de ex.: Ioan Vodă cel Cumplit. După aceea, adâncindu-se tot mai mult în studiul trecutului națiunii noastre, se poate zice că el a creat Istoria critică a Românilor. Trecând în urmă la studiul filologiei, spiritul său ager a pătruns repede și cu limpezime în toate secretele acestei științe, precum dă

o strălucită dovadă începutul dicționarului «Magnum Etymologicum», ce se găsește în mâinile noastre, dar care a rămas neisprăvit. Iar spre seara vieții sale studiul fenomenelor misterioase, așa zise spiritiste, l-au învăluit în așa fel, că ele au absorbit aproape întreaga sa activitate intelectuală.

Negreșit că, cu o putere productivă așa de multiplă și de variată, omul înzestrat cu talentul cel mai mare nu poate reuși de o potrivă în toate genurile. De aceea și posteritatea va constata la Hasdeu o deosebire însemnată în meritul diferitelor specii de scrieri ale sale.

Hasdeu a fost bărbatul erudit, cercetătorul fin, omul de spirit ager și pătrunzător; el nu a fost omul imaginației vaste, nici al sentimentelor calde și profunde, și, spre marea pagubă a istoriografiei și filologiei române, nici al statorniciei lucrării.

Sub ce aspect cu totul altul te înfățișezi tu, iubite coleg! După exemplul scriitorilor antichității, al poezilor Renașterii italiene și al autorilor clasici francezi din secolul al XVII-lea, tu ai debutat și ai rămas statornic în acelaș gen în întreaga ta activitate literară.

Om al imaginației și al sentimentelor, fermecat de frumusețea pământului ce este al nostru și iubitor al poporului ce, într'un șir de aproape două mii de ani, s'a întemeiat și dezvoltat pe scoarța lui, opera ta s'a îndreptat spre descrierea acestei bucăți de pământ pe de o parte; a vieții, caracterului, înfățișării, obiceiurilor locuitorilor ei, pe de alta.

Nu voiu uita niciodată — căci impresiunile tinereței rămân deapărarea vie în memorie — ele sunt, după cum se exprimă poetul Grigore Alexandrescu :

«tovarășe a vieții și fiice-a bucuriei»

nu voiu uita, zic, efectul ce a făcut în Societatea literară «Junimea» din Iași, de curând înființată, și asupra mea în particular, citirea întâiei nuvele ce ai scris: «Fluerul lui Ștefan».

De mult nu se mai produsese adevărate nuvele originale în limba română și începuturile fericite făcute de Costache Negruzzi, Vasile

Alecsandri și puțin după dâșii de Alexandru Odobescu, toți iluștri membri ai Academiei noastre, aproape nu măi avușese urmași.

Timpurile erau pe atunci foarte serioașe și preocupările tuturor a se învârtiau împrejurul unor evenimente grave și politice și sociale.

Cei dintăi trei ani de domnie ai lui Vodă Cuza au fost ocupați cu întemeierea Unirii țerilor surori, Unire al cărui jubileu de jumătate de secol l-a serbat cu entuziașm întreg poporul român la începutul anului aștuia. După ce, în urma înfrângerii neșfârșitelor greutăți externe, așt act măreț se înfăptui, veni epoca organizării noastre lăuntrice care, nu de ajuns studiată și pregătită de guvernele și adunările legiuitoare ce se urmau repede unele după altele, dădu loc la o răsboire îndelungată între ideile și propunerile cele mai contradictorii.

Reforma care provocă luptele cele mai pasionate eră cea rurală, fiindcă atingeă interesele întregii populații dela cea mai avută până la cea mai săracă. Nici nu eră altfel cu puțință într'o țară, care trăește și acum încă, dar pe atunci mai mult decât în zilele noastre, trăia numai din agricultura și din creșterea vitelor.

Vodă Cuza și Ministrul său Mihail Kogălniceanu, iluștrul nostru fost coleg și președinte, nerăbdători de a înlătură greutățile neșfârșite ce întâmpinau, crezură nimerit să decreteze reforma rurală chiar prin mijlocul unei loviri de stat și să o impună cu mare energie, dar și cu pripire.

Toată lumea fu lovită în interesele sale, mai mult poate prin graba aplicării legii decât prin dispozițiile ei; și repede o parte foarte însemnată din bărbații cari, prin tradiție, erau deprinși să conducă poporul nostru, se înștrăină de Domnitor. Așă se întâmplă ca să se facă un gol în jurul celui dintăiu Voeved ales din voința liberă a națiunii, după cum așă de fericit te exprimi, iubite coleg, și așă se explică cum, din pătura inteligentă a poporului nu făcu nimeni un gest pentru a opri sau măcar a descurajă mișcarea revoluționară ce aveă de scop îndepărtarea din scaunul domniei a întemeitorului Unirii și înlocuirea sa cu un Domnitor străin, după do-

rința exprimată, cu nouă ani înainte, de Adunările Naționale, numite Divanuri ad-hoc.

Din contra, între anii 1864 și 1866 mulți bărbați de seamă, chiar din prietenii intimi ai lui Vodă Cuza, între cari și Vasile Alecsandri, dulcele nostru poet, se țineau cu totul la o parte de vieața publică, întristați și discurațați, văzând cu părere de rău calea ce luase lucrurile în țară.

Situația la începutul anului 1866 eră gravă și putea deveni chiar amenințătoare pentru Statul român, dacă Pronia cerească nu ne-ar fi ajutat să găsim pe bărbatul vrednic ce avea să ocupe tronul vacant și să întemeieze pentru toate timpurile domnia ereditară la noi; Domnul care a reînsuflat poporului nostru încrederea în sine și atât în zile de luptă, cât și în timp de pace, cu răbdare, energie, abnegație, înțelepciune și dreaptă cumpănire, a prezidat în șir de patruzeci și trei de ani destinele patriei noastre.

Dar precum în mijlocul celor mai mari furtuni și revoluțiuni ce frământă planeta noastră, sunt vietăți cari merg neatînse calea lor înainte, așa în mijlocul preocupării și îngrijorării generale, un cerc restrâns de tineri, ce nu se lăsase răpiți de șuvoiul politic, căută mulțumire și plăcere în ocupațiile senine ale literaturii și științelor. O societate literară din Iași, „Junimea“, precum o denumise veneratul nostru membru onorarat d-l Teodor Rosetti, se adună regulat odată pe săptămână pentru a ceti în comun: traduceri în proză și versuri din literaturile străine, studii de estetică, filologie, istorie, metafizică, descrieri ale naturii, povești și cântece culese din sânul poporului nostru, produceri originale din toate țerile locuite de Români și ale membrilor cercului în special. Ei discutau îndelung sistema cea mai bună pentru scrierea limbii române, chestiune asupra căreia a domnit în șirul mai multor generații și mai cu seamă pe atunci, când abia se introduse în mod oficial alfabetul latin, în urma unei circulări a regretatului Ion Ghica, ilustru membru al Academiei, o confuziune desăvârșită; criticau cu nepărtinire operele vechi și nouă ce formau literatura națională, mai ales după principiile susținute și bazele așezate de ilustrul nostru con-

frate d-l T. Maiorescu și, în sfârșit, țineau regulat conferințe publice — numite prelecțiuni populare — despre subiectele cele mai diverse cu cari se ocupă spiritul omenesc.

În una din acele seri plăcute se ceti deci nuvela ta «Fluerul lui Ștefan» și toți ascultătorii au rămas încântați de poezia cuprinsă în descrierea fermecătorului colț de pământ ce se numește Brădățelul, de simplitatea sentimentală a persoanelor și de frumusețea limbii în care narațiunea eră scrisă.

Toți membrii societății, din cari câțiva sunt prezenți aicea—d-nii Maiorescu, Caragiani, Quintescu — te-au lăudat atunci și te-au îndemnat să urmezi calea începută.

Și ne-ai ascultat.

Ai avut fericirea să îmbogățești literatura română cu un șir de nuvele, povestiri, poezii lirice, manifestări ale sentimentelor celor mai nobile ale sufletului tău și cu o traducere în versuri din cea mai vestită poemă ce s'a produs la popoarele moderne.

Rând pe rând eu personal am avut mulțumirea să public în revista *Convorbiri Literare*, pe care am condus-o aproape treizeci de ani, mai toate zămislirile imaginației și talentului tău.

Am publicat nuvelele tale istorice ca «Petru Rareș», «Stejarul din Borzești», fantastica povestire «Domnița Ruxandra»; nuvele tragice ca «Șanta» și «Piatra lui Osman», în care se găsește o măestrită descriere a Bistriței și călătoriei pe plute dela Dorna la Piatra; ai trimis *Convorbirilor Literare* istorisiri vesele și pline de *humour*, precum: «Două Nebunii», «Vânătoarea» și în deobște toate descrierile plăcerilor și petrecerilor tale vânătoarești; ai compus povestiri stranii ca imaginație, cum sunt «Sf. Andrei» și «In Vacanțe» și în sfârșit altele pline de o gingașă duiosie, precum «Duduca Bălașa», «Aliuță» și «Andrei Florea Curcanul». Această din urmă nuvelă avu cu drept cuvânt un mare răsunset în publicul nostru, căci, afară de frumusețea limbii în care e scrisă, ea a fost cea dintâi bucată literară în proză ce-și luase ca subiect scene din recentul războiu al Independenței și caracterizarea ostașului, în special a dorobanțului român. Exemplul tău avu mulți urmași, printre cari, răsărind dintr'un număr nesfârșit de

nealeși și nechemați, câțiva scriitori distinși, ca stimatul nostru coleg d-l Duiliu Zumbirescu, regretatul nostru confrate Dimitrie Ollănescu și cunoscutul nuvelist premiat de Academie, d-l Mihail Sadoveanu.

Pe lângă mai multe volume de proză, ai scris un șir de versuri, cari vor plăcea totdeauna. Departate de tine tânguirile multor poeți, cari își cântă suferințele sufletești din cauza neîmplinirii dorințelor lor nemărginite, relei alcătuirii a lumii și societății, nestatorniciei sentimentelor umane sau absolutei noastre neputințe de a pătrunde în misterul existenței. Tu nu calci pe această cale bătută, ci, vorbind mai mult de mulțumirile decât de durerile și neajunsurile vieții, privești cu inimă împăcată la ceea ce ne pregătește implacabila soartă. Ca și Horațiu, care ne recomandă să păstrăm în totdeauna un cuget demn și egal — *aequam mentem*, — tu te uiți cu liniște la sosirea inexorabilă a sfârșitului, care turbură sau înspăimântă pe atâți muritori. Intr'o poezie ce-mi adresezi cu ocaziunea zilei tale de naștere, se manifestă toată seninătatea cugetului tău față de trecerea nemiloasă a anilor și venirea bătrâneții :

Vin, amice din pruncie,
Să ciocnim două pahare.
Voiu să trec cu voie bună
In a iernelor hotare.

Și cu voie bună ai făcut acest pas, căci ți-ai păstrat productivitatea literară, pe care mulți dintre noi nu o mai au. Chiar în timpurile din urmă ai mai scris câteva volume de proză: «Spice», «Pagini răslețe», «Zile trăite», și altele, demne în totul de operele tinereții tale.

De mult ar fi fost indicat să intri ca membru activ în mijlocul nostru, și totuș a fost o întârziere, precum s'a întâmplat și în alte corpuri învățate din țerile cele mai înaintate în cultură și civilizație. Și dacă îmi este iertat să compar lucruri mici cu cele mari: Si licet parva componere magnis, chiar în Academia cea mai celebră, cea franceză, care de aproape trei secole aruncă în depărtările cele mai mari o lumină și o strălucire așa de vie, s'au

primit adesea abia foarte târziu scriitorii cei mai talentați, ba autorul dramatic francez cel mai mare, al cărui geniu incomparabil a mărit mai mult ca oricare altul gloria literară a patriei sale, nu a fost niciodată ales membru al Academiei franceze.

Pentru aceea epigonii, membrii urmași din strălucitul corp i-au așezat bustul în sala ședințelor și i-au făcut vestita inscripție:

Rien ne manque à sa gloire, il manqua à la nôtre.

Noi însă, fie din cauza numărului mai restrâns al bărbaților culti, fie că, născuți într'un secol de egalitate, am știut să netezim colțurile ascuțite ce despărțiau aiurea sau despart încă deosebitele pături sociale, am știut totdeauna să facem dreptate până la urmă și să chemăm în mijlocul nostru pe toți bărbații de merit și de talent ce s'au distins pe tărâmul literelor sau științelor.

Fii dar bine venit între noi, iubite coleg și amic, și primește urările ce-ți facem ca în bătrânețea verde de care te bucuri să adaogi încă multe verigi la lanțul scrierilor tale, spre îmbogățirea literaturii naționale și bucuria tuturor membrilor din Academia Română.

**BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI**